

ΟΙ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΕΣ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἠσθάνθη ἀνέκαθεν τὴν ἀνάγκην νὰ ἔχη εἰδικούς διδασκάλους τοῦ θείου λόγου, διότι οἱ ἐφημέριοι, λόγω τῆς μικρᾶς των ἀναπτύξεως, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξαγγέλλουν τὰ ρήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς εἰς τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα. Ἡ διδασκαλία τοῦ θείου λόγου δὲν εἶνε εὐκόλον τι χρῆμα· ἀπαιτεῖται, πρὸς τὴ φυσικὴν ἱκανότητι, γνῶσις ποικίλη καὶ λιπαρὰ καὶ δὴ θεολογικὴ καὶ κοινωνικὴ μόρφωσις καὶ πείρα, προσόντα τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ὅτε δύνανται νὰ ἔχουν πάντες οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας. «Ὁ ρήτωρ πάση τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ πρέπει νὰ διδαχθῆ» (Κικερ. Orat καὶ Κυντιλ. XII. «Δεῖ τοὺς μέλλοντας διοίσειν περὶ τοὺς λόγους, λέγει ὁ Ἰσοκράτης, πρῶτον μὲν πρὸς τοῦτο πεφυκέναι... ἔπειτα παιδευθῆναι καὶ λαβεῖν τὴν ἐπιστήμην... τρίτον ἐντριβεῖς γενέσθαι καὶ γυμνασθῆναι περὶ τὴν χρεῖαν καὶ τὴν ἐμπειρίαν αὐτῶν. Ἐπὶ τούτων γὰρ τελείους γίνεσθαι καὶ πολὺ διαφέρονται τῶν ἄλλων» (Περὶ Ἀντιδόσεως 187 πβλ καὶ Πλάτ. Φαῖδ. 269. θ.). Οὕτω μόνον δύναται ὁ Ἐκκλησιαστικὸς ρήτωρ νὰ ἡμερόνη τὰ ἦθη, ν' ἀνυψῶν τὸν νοῦν, νὰ καθαρίζει τὰ πάθη, νὰ καλλύνῃ τὴν ψυχὴν καὶ νὰ ἐμπνέῃ φιλοτιμίαν καὶ ὁρμὴν πρὸς τὰς ἀγαθὰς πράξεις. Διὰ τῶν προσόντων τούτων εὐδοκίμησαν καὶ διέπρεψαν, πάλαι τε καὶ νῦν, πολιτικοὶ τε καὶ Ἐκκλησιαστικοὶ ρήτορες. Ὁρθῶς ὁ Ἰσοκράτης ὀνομάζει τὴν ρητορικὴν «περὶ τοὺς λόγους φιλοσοφίαν» (Πανηγυρ. γ. 10).

Ἡ Ἐκκλησία, μητρικῶς μεριμνῶσα, ἐζήτησε νὰ εὕρῃ ἱκανοὺς κληρικοὺς διὰ τὸ ὥραϊον καὶ ὑψηλὸν ἔργον τοῦ διδασκάλου τῶν Εὐαγγελικῶν διδασμάτων. Μετὰ τὴν ἱερὰν Ἐπανάστασιν πολλῶ μᾶλλον ἀπηρτίετο νὰ διαδοθῆ ἡ θεία διδασκαλία, διότι ὁ πολυετής ἀγὼν οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάπτωσιν τῶν ἠθῶν. Οὗτος καὶ μάχας ἐξήγειρεν ἐμφυλίους καὶ χεῖρας καὶ συγγενεῖς ὥπλισε κατὰ συγγενῶν καὶ εἰς ἀδελφῶν πολλάκις οἰκίας εἰσηλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν χωμένων. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἄνθρωποι ἀποβαίνουν πολλάκις ἀδικίας καὶ βδελυρίας ἀθληταί, μισᾶλληλοι καὶ ἀπανθρωπότεροι, συνεχῶς, ὑπὸ σάλου παντοίων παθῶν, ἀγριαίνοντες. Τῆς δὲ Ἐκκλησίας ἔργον εἶνε τὸ ἀγιάζειν τὰς ψυχὰς καὶ νοθετεῖν «πάντα ἄνθρωπον καὶ ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκειν ἵνα παραστήσῃ πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χρι-

στῶ» (Κολασ. α', 28). Και εἰς τοῦτο εἶνε ὄργανα κυρίως οἱ κληρικοί, οἵτινες, «ἐστηλωμένοι Θεῷ καὶ τῷ δήματι» (Γρηγ. Ναζ. Λογ. κ'), τηροῦν ἀκριβῶς, ἦν ἐνεπιστεύθησαν τῆς χάριτος κιβωτόν, φυλάττοντες τὴν ἱεράν τῆς πίστεως παρακαταθήκην καὶ μεταδίδοντες εἰς τοὺς ἄλλους πιστοὺς. Ἐνδεδυμένοι τὴν τοῦ Πνεύματος πανοπλίαν, ἀνταγωνίζονται πρὸς τὰς ἀντιθέους ἀρχάς, «πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ αἰῶνος τούτου» (Ἐφεσ. στ'. 12) ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος προέτεινε τῷ 1838 τὸν διορισμὸν ἱκανῶν κληρικῶν ἕξ, τριῶν μὲν εἰς τὴν Πελοπόννησον, δύο δὲ εἰς τὴν Στερεὰν καὶ ἑνὸς εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ἐκ τούτων ἡ Γραμματεία διώρισε τοὺς πέντε καὶ ἓκ τούτων ὁ Ἡλίας, ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς τῆς Λογγοβάρδας ἐν Πάρῳ, παρητήθη διότι δὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ διαβεβαίωσιν τῆς ἀναλήψεως τῆς ὑπηρεσίας. Οἱ διορισθέντες ἦσαν οἱ ἀρχιμανδρίται Καλλίνικος Καστόρχης¹, Δανιὴλ Γεωργόπουλος², Ἰωάσαφ Βυζάντιος καὶ Καλλίνικος Ἰάσων. Οὗτοι διωρίσθησαν «ἵνα καὶ κατὰ τόπους παραμένοντες καὶ κατὰ ἐπαρχίας περιοδεύοντες κηρύττωσι τὸν θεῖον λόγον, στήριζόντες τὸν λαὸν εἰς τὴν πατρῴαν εὐσέθειαν».

Ἄλλὰ καὶ κατόπιν διωρίσθησαν καὶ ἄλλοι καθωρίσθησαν δὲ διὰ Διαταγμάτων καὶ Ὁδηγιῶν τῆς Ἱ. Συνόδου τὰ καθήκοντα τῶν ἱεροκληρῶν. Ὁ θεσμὸς δὲ τῶν ἱεροκληρῶν ἐνομοποιήθη διὰ τοῦ νόμου ΨΜΖ τῆς 13/10/ἑβρίου τοῦ 1878. Συνηδὸν δὲ τούτῳ διορίζεται εἰς ἱεροκήρυξ ἐν ἐκάστῳ νομῷ ἓκ κληρικῶν ἐχόντων πτυχίον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἢ ἄλλης ὁμοταγοῦς Ὀρθοδόξου Σχολῆς τῇ γνωμοδοτήσει τῆς Ἱ. Συνόδου. Ὁ μισθὸς αὐτῶν ὠρίσθη ἀντὶ δραχ. μηνιαίως διακοσίω, ἀλλὰ «δύναται νὰ διορισθῇ διὰ Β. Διατάγματα καὶ ἑκτακτοῦ ἱεροκήρυξ ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ δραχ. ἑκατόν». Διὰ δὲ τοῦ νόμου ΒΧΔ τῆς 6 Ἰουλίου 1899 καθωρίσθη νὰ διορισθῇ εἰς ἱεροκήρυξ ἐν ἐκάστῃ Ἐπισκοπῇ. Ἐπισκοπαὶ δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου ἐγένοντο δύο καὶ τριάκοντα (32).

Ποιοὶ διορίσθησαν καὶ ἐξηγητήσαν ἱεροκήρυκες, πλὴν τῶν διορισθέντων τῷ 1838 ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰργάσθησαν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου, δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ γνωρίζωμεν, διότι ἀτυχῶς δὲν ὑπάρχει ἐπίσημος κατάλογος ἐν τοῖς Γραφεῖσις τῆς Ἱ. Συνό-

1. Πρὸς. Μητροπολίτου Γόρτυνος Πολυκάρπου «Θεολογία» 1931.

2. Τοῦ αὐτοῦ «Θεολογία» 1930.

δου. Ἐνταῦθα ἀναγράφομεν τοὺς πλείστους, πλὴν τῶν ἐν ἐνεργείᾳ τούτων οἵτινες ἀτυχῶς εἶνε ὀλίγοι.

- 1) Ἀγαθάγγελος Λεκόπουλος.
- 2) Καλλίνικος Τερζόπουλος. (κατόπιν Ἀρχιεπ. Ἀργολίδος).
- 3) Ἰερώνυμος Οἰκονόμου.
- 4) Χριστόφορος Σταματιάδης (κατόπιν Ἀρχιεπ. Χαλκίδος).
- 5) Διονύσιος Φαλλῆς.
- 6) Ζαχαρίας Μαθᾶς (κατόπιν Ἐπίσκοπος Θήρας).
- 7) Ἰωακείμ. Μερσιάδης.
- 8) Δαυῖδ Μολοχάνθης (κατόπιν Ἐπίσκοπος Φωκίδος).
- 9) Βαρθολομαῖος Σωτηριάδης (κατόπιν Ἐπίσκοπος Τριφυλλίας).
- 10) Δοσίθεος Ἀπομακίδης (κατόπιν Ἐπίσκ. Θηβῶν καὶ Λεβαδείας).
- 11) Μακάριος Καλλιάρης (κατόπιν Ἐπίσκοπος Καρυστίας).
- 12) Νεόφυτος Κωνσταντινίδης (κατ. Ἐπίσκ. Ὑδρας καὶ Σπετσῶν).
- 13) Στέφανος Ἀργυριάδης (κατόπιν Ἀρχιεπ. Μεσσηνίας).
- 14) Ἰωσήφ Μαῦρος.
- 15) Γεννάδιος Οἰκονομίδης.
- 16) Βασίλειος Ἀστέρης.
- 17) Ναθαναήλ Ἰωάννου.
- 18) Νεόφυτος Γεωργιάδης.
- 19) Λεόντιος Πετρίδης.
- 20) Ἰωάννης Καρνέλης.
- 21) Συνέσιος Γεωργιάδης.
- 22) Ἐπιφάνιος Παναγιωτόπουλος.
- 23) Ἄνθιμος Λιερός.
- 24) Κύριλλος Βενιέρης.
- 25) Δαυῖδ Τολμίδης (κατόπιν Ἐπίσκοπος Ναυπακτίας).
- 26) Προκόπιος Μελισσαρέπουλος (κατόπιν Ἐπίσκοπος Οἰτύλου).
- 27) Ἰερόθεος Μητρόπουλος (κατόπιν Ἀρχιεπ. Πατρῶν).
- 28) Νεκτάριος Κεφαλᾶς (Μητροπολίτης πρώην Πενταπόλεως).
- 29) Χριστόφορος Ἰγγλέσης.
- 30) Μητροφάνης Παναγιωτόπουλος.
- 31) Σωκράτης Οἰκονομίδης.
- 32) Γερμανὸς Μαυροειδής.
- 33) Ἀθανάσιος Ἀκύλας.
- 34) Σεραφεῖμ Δομδοῦτης (κατόπιν Ἐπίσκοπος Εἰδρυτανίας).
- 35) Πανάρετος Παπαευθυμίου.

- 36) Γεράσιμος Σιμότης.
- 37) Νεόφυτος Παπαντωνίου.
- 38) Εὐθύμιος Καθθαθᾶς (κατόπιν Ἐπίσκοπος Κυθήρων).
- 39) Ἀλέξανδρος Σωτηρόπουλος.
- 40) Σωφρόνιος Παυλίδης.
- 41) Ἰωάσαφ Σίακος (κατόπιν Ἐπίσκοπος Ἰδρας).
- 42) Χαρίτων Παναγόπουλος.
- 43) Πολύκαρπος Ζάχος.
- 44) Ἀμβρόσιος Τσάπος (κατόπιν Ἐπίσκοπος Φωκίδος).
- 45) Πολύκαρπος Συνοδινός (νῦν Μητροπολίτης Γόρτυνος).
- 46) Ἀντώνιος Παράσχης (» » Πατρῶν).
- 47) Κωνσταντῖνος Πρίφτης (ἐγγαμος κληρικός).
- 48) Ἰωακείμ Σπετσιέρης.
- 49) Κλεόνικος Γεωργίου.
- 50) Νεόφυτος Θετταλομάγνης.
- 51) Γερμανός Τρωιάνος (νῦν Μητροπολίτης Σπάρτης).
- 52) Γερμανός Μεταξᾶς (» » Μαντινείας).
- 53) Συνέσιος Φιλίππιδης (νῦν » Θηβῶν καὶ Λεβαδείας).
- 54) Γερμανός Μαυρομαμάτης (νῦν » Δημητριάδος).
- 55) Ἱερόθεος Παρασκευόπουλος (νῦν Μητροπ. Νάξου καὶ Πάρου).
- 56) Συμεὼν Μιτατάκης.
- 57) Εὐθύμιος Ἀγγελίδης.
- 58) Θεφύλακτος Παπακωνσταντίνου.
- 59) Νεκτᾶριος Μπένος.
- 60) Ἀνδρέας Τριανταφύλλου (νῦν Μητροπολίτης Τριφυλλίας).
- 61) Παντελεήμων Φωστίνης (» » Καρυστίας).
- 62) Ἀντώνιος Πολίτης (» » Ἡλείας).
- 63) Εἰρηναῖος Κασσιμάτης.
- 64) Γρηγόριος Κουτσοδόντης.

- 65) Θεοφάνης Ἀλιμπράντης.
- 66) Ἀνθιμος Ἀναγνωστόπουλος.
- 67) Ἀγαθόνικος Παπασταματίου.
- 68) Δημήτριος Ρόζος.
- 69) Γρηγόριος Πληθὸς (νῦν Μητροπολίτης Χαλκίδος).
- 70) Ἱερόθεος Μπόκολας (» » Ἀργολίδος).
- 71) Ἰωακείμ Ἀλεξόπουλος (νῦν » Φωκίδος).
- 72) Πανάρετος Κορακᾶς.

- 73) Διονύσιος Παπανικολόπουλος.
- 74) Θεοδόσιος Ἰδηρίτης.
- 75) Ἄνθιμος Λάππας.
- 76) Θεόκλητος Παναγιωτόπουλος (νῦν Μητροπ. Καλαβρύτων).
- 77) Ἱερόθεος Καρελάς.
- 78) Χρυσόστομος Νικολάου.
- 79) Γερμανὸς Ρουμπάνης (νῦν ἀρχιεπιγρμ. τῆς Ἱ. Συνόδου).
- 80) Θεοφάνης Ἀνδρουτσόπουλος.
- 81) Νικηφόρος Γιαννούλης.
- 82) Θεοδώρητος Βασιλόπουλος.
- 83) Χριστόφορος Χατζῆς.
- 84) Γερμανὸς Βαρικόπουλος.
- 85) Δημήτριος Μπάζης.
- 86) Ἀμβρόσιος Ἀντωνόπουλος.
- 87) Ἀθανάσιος Ἀθανασόπουλος.
- 88) Χερουβεῖμ Ἄννινος.
- 89) Ἰωνᾶς Σπυρόπουλος.
- 90) Καλλίνικος Κρεατσούλης (νῦν Μητ)λίτης Ἀρδαμερίων).
- 91) Γερμανὸς Χατζηανέστης.
- 82) Αἰμιλιανὸς Πασχαλάκης.
- 93) Ἀρσένιος Παλληκάρης.
- 94) Δημήτριος Θεοδόσης.
- 95) Ἀθανάσιος Κοντορρηγόπουλος.
- 96) Νικόλαος Ἀβούρης.
- 97) Σταύρος Ποταμιάνος.
- 98) Χρυσόστομος Δημητρίου.
- 99) Πορφύριος Κυριακίδης.
- 100) Γερβάσιος Παρασκευόπουλος.
- 101) Κύριλλος Δαμπρυνίδης.
- 102) Ἀθανάσιος Παρίσης.

Πλὴν τούτων καὶ ἄλλοι, μὴ διορισθέντες ἐπισημῶς, εἴτε διότι δὲν εἶχον δίπλωμα τῆς Θεολογίας εἴτε διότι εἶχον ἄλλην θέσιν, ἐκήρυττον εὐδοκίμως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὁ Διονύσιος Λάττας (κατόπιν Ἀρχιεπ. Ζακύνθου) ὁ λιγύφθογγος Ἥλιος Βλαχόπουλος, ὁ ἀκαταπόνητος Πανάρετος Δουληγέρης, ὁ εὐγλωττος Ἱερώνυμος Βλαχάκης (κατόπιν Ἐπίσκοπος Θηβῶν καὶ Λεβαδείας),

ὁ ἐνάρετος Εὐσέβιος Ματθαίουπουλος και ὁ ζηλωτῆς και ἱκανὸς Διονύσιος Φαραζουλῆς και εἴτις ἕτερος.

Πολλοὶ τῶν ἀναφερομένων ἱεροκηρύκων εὐδοκίμησαν και διέπρεψαν ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ θεοῦ λόγου και ἐκαλλιέργησαν τὴν πνευματικὴν ἀρουραν τῆς Ἑλλάδος. Ἐλάχιστοι δὲ τούτων ἐδημοσίευσαν Ὁμιλίας ἢ Λόγους μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶνε ἡ ὁσίας μνήμης Ἀρχιεπ. Πατρῶν Ἱεροθέος (Μητρόπουλος), ὡς ἱεροκήρυξ Ἀττικῆς, «Σειρὰν Λόγων Ἐκκλῆσιῶν ἐπὶ τῶν Εὐαγγελικῶν Κυριακῶν περικοπῶν» ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως τῶν Κυριακοδρομιῶν τοῦ αἰοιδίμου Νικηφόρου Θεοτόκη και ἄλλας ἑμιλλίας ἰδιαίτερος, ὁ ἀγλῆστου μνήμης ἀκαταπόνητος Πολύκαρπος Ζάχος, ὁ νῦν Μητλίτης Θηβῶν και Λεβαδείας Συνέσιος (Φιλιππίδης) «ὁκτὼ λόγους εἰς τὰ πάνσεπτα πάθη τοῦ Κυρίου» οὗς ἐξεφώνησεν ὡς ἱεροκήρυξ Ἀττικῆς, ὁ νῦν Μητλίτης Τριφυλλίας Ἀνδρέας (Τριανταφύλλου) ἑμιλλίας τινας ἐν περιοδικοῖς και Σχέδια Λόγων, ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας Λόγους ἐν περιοδικοῖς και ἰδιαίτερος, εὐρίσκονται δὲ ὑπὸ ἐκτύπωσιν Λόγοι ἐπὶ τῶν περικοπῶν Κυριακῶν τοῦ Εὐαγγελίου και Ἀποστόλων ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθη ἤδη ὁ πρῶτος τόμος. Οἱ δημοσιευθέντες εἰς τρεῖς τόμους Λόγοι τοῦ Εὐθυμίου Καβαθαῦ, ἱεροκήρυκος και κατόπιν Ἐπισκόπου, δὲν ἔχουν ἀξίαν.

Και ἐφημέριοι λόγοι ἐν Ἀθήναις και ἀλλαχοῦ ἐκήρυττον μετὰ ἱκανότητος τὸν θεῖον λόγον και δὴ ἀφ' οὗ χρόνου ἐγένετο Μητλίτης Ἀθηνῶν ὁ ἀπὸ Κεφαλληνίας Γερμανὸς (Καλλιγᾶς), ὅστις ἀνεξωγογόνησε τὸν πρὸς τὸ κήρυγμα ζῆλον και κατὰ τὰς Τεσσαρακοστὰς καθόριζε τὸ πρόγραμμα τῶν διδασκόντων ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς τῶν Ἀθηνῶν και τοῦ Πειραιῶς, ὡς ἐγένετο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κπόλεως. Ἐδίδασκε δὲ ἐρμηνεύων τὴν Εὐαγγελικὴν περικοπὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἐταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ ὁ ἐφημέριος τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῶν Ἀγίων Θεοδώρων Ἰωάννης Μαρτίνος, κατόπιν Ἐπίσκοπος Γόρτυνος και Μεγπόλεως, κατόπιν δὲ και ἄλλοι, ὡς ὁ ἐφημέριος τοῦ Μητκοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν Χρῆστος Οἰκονόμος, ὅστις ἐδημοσίευσεν οὐκ ὀλίγους Λόγους ἐν τῷ «Ἱερῷ Συνδέσμῳ» και ἄλλοι τινες μικροτέρας ἀξίας και μορφώσεως. Δὲν παραλείπομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸν πρὸς τὸν κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου ζῆλον ὑπέκαυσε και ἐνίσχυσεν ἡ ἰδρυθεὶς Σύλλογος τῆς «Ἀναπλάσεως» ἐκ ζηλωτῶν λαϊκῶν ὧν τινες, τῇ ἀδείᾳ τῆς Ἐκκλῆσις Ἀρχῆς, ἐδίδασκον μετὰ δυνάμει ἐν Ἀθήναις και ἀλλαχοῦ, ὡς ὁ καλλιεπῆς και ἀκαταπόνητος κ. Μιχ. Ἱ. Γαλανός, ὁ ἀείμνηστος Κωντ. Διαλεισιμᾶς και ἄλλοι. Εὐτυχῶς τελευταῖον και πολλοὶ τῶν Ἱεραρχῶν και ἄλλῶν κληρικῶν κηρύττουν συχρὰ τὸν θεῖον λόγον ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς.

Ἄλλὰ πρὸς δημιουργίαν ἱκανῶν Ἱεροκηρύκων πρέπει νὰ ἰδρυθῆ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος Σχολὴ Ἱεροκηρύκων ἐν ἣ θὰ ἐκπαιδεύονται καὶ προπαρασκευάζωνται οἱ μέλλοντες ν' ἀναλάβουν τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔργον διότι, ὡς γίνεται σήμερον, διορίζονται οἱ κληρικοὶ ἔχοντες ὡς προσὸν μόνον τὸ πτυχίον τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου χωρὶς νὰ ἐξετάζεται ἡ ἱκανότης πρὸς τοῦτο. Οὕτω διωρίσθησαν πολλάκις κληρικοὶ νεαροὶ καὶ ἀνίκανοι οἵτινες ἤμιστα ἠδύνατο νὰ διδάξουν, ὡς δεῖ, καὶ νὰ συγκινήσουν καὶ ὠφελήσουν. Ἀποσθηθίζουσι λόγους ἄλλων, τοὺς ὁποίους ἀτόμως ἢ καὶ ἀσκοπῶς ὁμιλοῦν εἰς ἀκροατήριον, τὸ ὅποιον δὲν τοὺς ἐννοεῖ. Πολλάκις δὲ καὶ ἡ γλῶσσα τῶν τοιούτων εἰς τ' ἀκροατήρια τῶν χωρίων εἶνε ἀκατάλληλος ἢ καὶ ἀκατάληπτος καὶ οὕτω οὐδεμία ὠφέλεια δύναται νὰ ἐπέλθῃ. Εἶνε δὲ προτιμότερον «νὰ καταφρονηθῆται τις ὑπὸ τῶν γραμματικῶν παρὰ νὰ μὴ κατανοηθῆται ὑπὸ τῶν πιστῶν» κατὰ τοὺς χρυσοῦς λόγους τοῦ Αὐγουστίνου. (Me lius est reprehendant nos grammatici quam non intellegant populi). Ἡ προπαρασκευὴ ἄρα ἐν τῇ Σχολῇ εἶνε ἀναγκαία διότι καὶ οἱ μέγιστοι τῶν Ἐκκλῶν ρητόρων παρεσκευάσθησαν ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ ἐξηκολούθουν παρασκευαζόμενοι καθ' ὅλην τὴν ζωὴν. Ρήτορες ἀπαρασκευοὶ εἶνε φωνασκοὶ ἀηδεῖς, οἷους περιπαίξει ὁ χαριεὶς Ἀριστοφάνης (Ἰω. 247) καὶ οἱ λόγοι των δημοσιευόμενοι τυχόν, ὁμοιάζουσι πρὸς τ' ἄμουσα ἐκεῖνα βιβλία μὲ νὰ ὁποῖα, ὡς ἔλεγεν ὁ κωμικὸς Κρατῖνος.

«Φρύγουσι πολλοὶ τὰς κἀχρὺς πρὸς ἐστίαν».

(Παρὰ Πλουτάρ. ἐν βίῳ Σόλων...) Ὁ Ἰ. Χρυσόστομος, ὑπάτος τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ρητόρων, λέγει πού. «Τὸν τὴν διακονίαν ταύτην ἐγχειρισμένον οὐχὶ χαῦρόν τινα εἶναι χρὴ οὐδὲ ἀναπεπτωκότα, ἀλλ' ἀνδρεῖον καὶ εὐτόνον, μηδὲ ἀπτεσθαι τῆς καλῆς πραγματείας ταύτης, εἰ μὴ μέλλει μυριάκις ἀντεπιδιδόναι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εἰς θάνατον καὶ κινδύνους... Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον εἰ μὲν τις κυβερνητικὴν ἀγνοεῖ καὶ τὴν πρὸς τὰ κύματα μάχην, μηδὲ μυρίων ἀναγκαζόντων ἐλέσθαι ἐπὶ τῶν οὐρανῶν καλέσαι, τὸν δὲ ἐπὶ τὸ κήρυγμα ἰόντα ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐπὶ τούτῳ χωρεῖν καὶ ἀπερισκέπτως καταδέχεσθαι πράγμα μυρίων θανάτων πρόξενον» (Λόγ. στ' εἰς τὸν Ἀπόστολ. Παῦλον). Ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ δαιμόνιος Πλάτων ἐπιτένιζεν ἐπτάκις τὰ προοίμια τῶν λόγων του· δέκα δὲ ἔτη ἐξύφαινε τὸν πανηγυρικὸν του Λόγον ὁ Ἰσοκράτης καὶ ἄλλα τόσα τὰ Γεωργικὰ ὁ Βιργίλιος. Τὰ καλὰ κατορθούτας μὲ κόπον καὶ πολλὴν ἐργασίαν· οἱ ἐξαιρέσεις εἶναι σπανιώταται. * Ἡ γὰρ ἐν τῷ ποιεῖν εὐχέρεια καὶ ταχύτης οὐκ ἐντίθησιν τῷ ἔργῳ

θάρος μόνιμον, οὐδὲ κάλλους ἀκρίθειαν» (Πλουτ. ἐν βίῳ Περικλ.).

Ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἱεροκηρύκων θὰ καταρτίζωνται οἱ μέλλοντες διάκονοι τοῦ θεοῦ λόγου, οἵτινες θεωροῦν τὸ ἔργον οὐχὶ πρὸς ἐπίδειξιν ἢ ὡς ὑποβάθραν Ἐπισκοπικῆς θέσεως, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστὸν θὰ διδάσκουν καὶ ἀφθονα θὰ οελαγίζουσιν τῆς Χρ)κῆς διδασκαλίας τ' ἀπαυγάσματα καὶ θὰ λύουσιν τὴν δδύνην τοῦ, δίψῃ καὶ λιμῶ, φθίνοντος καὶ τηκομένου λαοῦ. «Μὴ τοίνυν μήτε ὁ τῆς διδασκαλίας ἀναδειξάμενος τὸν ἀγῶνα ταῖς τῶν ἐξωθεν εὐφημίαις προσεχέτω, μηδὲ ἀπὸ τούτων τὴν ἑαυτοῦ καταβαλλέτω ψυχὴν, ἀλλ' ἐργαζόμενος τοὺς λόγους ὡς ἂν ἀρέσειε Θεῷ» (οὗτος γὰρ αὐτῷ κανὼν καὶ ἕρος ἔστω μόνος τῆς ἀρίστης δημιουργίας ἐκείνων, μὴ κρότοι, μὴ εὐφημίαι») (Χρυσοστ. περὶ Ἱερωσ. Λόγ. Ε', ιζ'). Μὴ ἀπατώμεθα. Μόνον διὰ τῆς θείας διδασκαλίας, καλῶς καὶ ἱκανῶς κηρυττομένης, δ' ἀνορθωθῆ ἡ κοινωνία καὶ θὰ θαδίση τὴν ἑδὼν τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ εἰς χρόνους καθ' οὓς τὰ σμῆνη τῶν πνευμάτων τῆς πλάνης καὶ τοῦ σκοτίου πτερούμενα ἀπὸ τῆς διαίαιας τοῦ νῦν αἰῶνος πνοῆς, ἐκπνεύουσιν φθοροποιὰ μιάσματα εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀτμόσφαιραν. Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου Παντοκράτορος, διδασκόμενος καλῶς καὶ συνεχῶς, θὰ στήσῃ τὸν σάλλον καὶ ἡ καταιγὶς θὰ μετατραπῆ εἰς αὐραν.

Δὴ τότε ἔπειτ' ἀνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἡ δὲ γαλήνη ἔπλετο νηνεμίη.

Ἡ Ἱ. Σύνοδος δέον νὰ καταρτίσῃ Κυριακοδρόμιον ἢ μᾶλλον Λεξικὸν ἱεροκηρύκων πρὸς βοήθειαν τῶν ἀρχαρίων καὶ τῶν ἄλλων, ὡς γίνεται ἐν τῇ Δύσει. Τὸ Λεξικὸν τοῦτο θὰ περιέχῃ, ὡς εἶνε τὸ Dictionnaire de predication (Morale) ὑπὸ τοῦ M. P'allé Martin (τόμοι 10) Paris 1889¹, Λόγους τρεῖς ἢ τέσσαρας περὶ ἐκάστου θέματος συμφῶνως πρὸς τοὺς ρητορικοὺς κανόνας, τὰ χωρία νῆς Ἀγίας Γραφῆς περὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ τῶν Ἀγίων Πατέρων, παραδείγματα ἢ ἱστορίας, συγκρίσεις, σχέδια ἄλλα περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, καὶ ἄλλα χρήσιμα εἰς τὸν θέλοντα νὰ μελετήσῃ καὶ δὴ ποῖοι καὶ ποῦ ἔγραψαν, πάσαι τε καὶ νῦν, περὶ αὐτοῦ, διότι ἡ κατασκευὴ Λόγων καλῶν, καὶ οὐχὶ ἐκείνων οὓς συχνὰ ἀναγινώσκωμεν, ἀπαιτεῖ πολλὴν ἐργασίαν καὶ μελέτην. Δὲν πρέπει οὔτε ἀπαράσκευος οὔτε μὲ βίαν ν' ἀνέρχεται τὸν ἱερὸν ἀμβωνα, διότι ἀμέλεια καὶ βία γεννοῦν τὸ πλεῖστον Λόγους ἀηδεῖς καὶ σκοτεινοῦς.

Καί τε κῶν σπερχθεῖσα τυφλὴν προέηκε γενέθλην.

1. Τοιαῦτα εἶνε καὶ ἄλλα, ὡς ἡ Bibliothéque de predicateur par le B. P. Wincent Hondry τόμος 12 Paris 1829. Dictionnaire de Predicateur ou Choix de Sermons entiers, prononcés per les auteurs les plus célèbres, τόμος 5, Paris, 1844.

Βεβαίως τοιοῦτον Λεξικόν δὲν εἶνε τόσοσ ἐυκόλον· καὶ ἀπαιτοῦνται δαπάναι πολλαί. Δύναται ὁμως νὰ ἐκδοθοῦν κατὰ Λεξικογραφικὴν τάξιν οἱ ἠθικοὶ Λόγοι, εὐρισκόμενοι ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν ἀοιδίμων Μηλιάτη, Θεοτόκη, Οἰκονόμου καὶ εἴτινος ἐτέρου· εἶτα ἐκ τῶν Ἀγίων Πατέρων καὶ Διδασκάλων ἠθικὰ τεμάχια, Ὅμιλῖαι ἢ Λόγοι καὶ δὴ ἐν παραφράσει καὶ κατὰ Λεξικογραφικὴν τάξιν.

Κυρίως ὁμως ἀπαιτεῖται ἡ λιπαρὰ μελέτη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν μεγαλωνύμων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ τοῦ ὑπάτου τῶν ἐκκλησιαστικῶν ρητόρων, τοῦ Χρυσοστόμου, ὅστις

πάσας εἰδέας

ἐξήτασε, πάντα δ' ἐδάστασε φρενί

πυκνῶς τε ποικίλους λόγους

ἀνεῦρεν εὖ διεζητημένους.

Οὕτω μόνον θὰ κεισθῆ, ὅτι ὁ Ἐκκλησιαστικὸς ρήτωρ δὲν πρέπει νὰ εἶνε, ὡς λέγει ὁ σφόδρος Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ἐξ Οἰκονόμων, «γλίσχρος καὶ ξηρὸς διαλεκτικὸς, ἀλλὰ λογικὸς συνάμα καὶ πυρώδης τῆς φύσεως ἐρμηνεύς, τὴν ἀλήθειαν τῶν ἐνθυμημάτων τοῦ πρέπει νὰ τὴν παριστάνῃ ὄχι σκελετώδη καὶ ἄχαριν καὶ ἄσαρκον, ἀλλὰ καλὴν, ἔμφυχον, ζωτικὴν, χρωματισμένην μὲ τῆς λέξεως τὰς καλλονάς». (Γραμματ. Βιβλ. β' Προλεγ. μδ').

Ὡς ἐρρήθη πολλάκις, ἀπαιτεῖται πίστις θερμὴ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ ζήλος ἔνθεος πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ποιμνίου, ἀλλότριος καὶ ἀμιγῆς παντὸς κοσμικοῦ καὶ ἰδιοτελοῦς φρονήματος, καὶ ἠθικότης λάμπουσα τοῦ κηρύττοντος, ὧν ἀπόντων, πάντα τὰ φυσικὰ καὶ ἐπίκτητὰ προσόντα ἤκιστα ὠφελοῦν. Ἀπὸ τῆς θερμῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς πυρπολεῖται ὁ ρήτωρ καὶ μεταδίδει τὴν φλόγα εἰς τοὺς ἄκρατάς. Ὁ Ἐκκλησιαστικὸς κήρυξ καὶ καθόλου ὁ πνευματικὸς πατήρ ὀφείλει νὰ παραδώσῃ ἑαυτὸν εἰς τὸν Θεόν, οὗ ἡ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. Οὕτω ἔλεγεν ὁ ὑψιπέτης Γρηγόριος Ναζιανζηνός, ὅτε ἀνέλαβε τὸ ὑψηλὸν τῆς ποιμαντορίας ὑπόργημα. «Δίδωμι τὰ ἑμαυτοῦ πάντα καὶ ἑμαυτὸν τῷ πνεύματι, καὶ πράξιν καὶ λόγον καὶ ἀπραξίαν καὶ σιωπὴν. Μόνον ἐχέτω με καὶ ἀγέτω καὶ κινεῖτω καὶ χεῖρα καὶ νοῦν καὶ γλώσσαν ὑφ' ἃ δεῖ καὶ βούλεται καὶ ἀπαγέτω πάλιν, ἄφ' ὧν δεῖ καὶ βούλεται. Ὅργανον εἰμί θεῖον, ὄργανον λογικόν, ὄργανον καλῶ τεχνίτη τῷ πνεύματι ἀρμοζόμενον καὶ κρουόμενον» (Λογ. ιε' § α'). Ἄνευ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῆ τὴν δύναμιν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς ἄλλους. «Βούλει θεολόγος γενέσθαι ποτὲ καὶ τῆς θεότητος ἄξιος; Λέγει ὁ αὐτὸς Πατήρ. τὰς ἐντολάς φύλασσε· διὰ προσταγμάτων ὀδυσσον· πράξεις γὰρ ἐπίβασις θεωρίας» (Λογ. κ' § 12).

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγ)πόλεως
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ, (Συνοδινός).